

Σχολικά και Παιδικά Λογοτεχνικά Βιβλία Πραγματικότητα και Επαναπροσέγγιση

Της κ. Ευαγγ. Αχ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Πτυχ. Φιλ. Σχ. Πανεπ. Αθηνών,
Πτυχ. Αγγλ. Φιλ. Πανεπ. Θεσσαλονίκης,
Μετεκ. READING UNIVERSITY

Με βάση τις σύγχρονες τάσεις της παιδικής λογοτεχνίας, όπως αυτές, εξετάζονται σε ωρισμένα Πανεπιστήμια (π.χ. Ρέντιγκ) πιστεύω, ότι είναι απαραίτητη η αναδιάρθρωση του περιεχομένου των σχολικών βιβλίων με μια διαχρονική αναφορά και ύμνο σε διάφορα θεματικά πεδία, όπως π.χ. στην αξία της φιλίας. Η φιλία είναι μια σημαντική αξία για το παιδί και του προσφέρει την χαρά, την αγάπη, την επιβεβαίωση, το μοίρασμα, την σιγουριά. Η δημιουργία μιας δυνατής φιλίας και η διατήρησή της μέσα στις παιδικές παρέες ωθεί τα παιδιά να τονώσουν την αυτοπεποίθησή τους και να δυναμώσουν τα πιστεύω τους. Τα αμοιβαία αισθήματα, η εμπιστοσύνη, η αγάπη και η αλληλεγγύη καλλιεργούνται με το χτίσιμο μιας καλής παιδικής φιλίας. Παραδείγματα φιλίας παιδιών μπορούν να παρουσιαστούν στα παιδικά βιβλία.

Επίσης στο σχολικό και στο παιδικό βιβλίο πρέπει να αναφέρεται το θέμα της πρόωρης ενηλικίωσης των παιδιών μέσα από την τηλεόραση, τα βίντεο γκέιμς, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και να τονιστεί η αξία του καλού παιδικού βιβλίου, που θα αποσπάσει τα παιδιά από αυτές τις ενασχολήσεις. Φωτεινό παράδειγμα «Ο Χάρου Πότερ» της Τζόαν Ρόουλινγκ που κατάφερε να τραβήξει τα παιδιά από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Οι γονείς είναι καλό να βρουν μια γλώσσα επικοινωνίας με τα παιδιά τους, να τα εμπνεύσουν, να διαβάζουν μαζί τους και να δημιουργήσουν έναν μαγικό προστατευτικό κόσμο.

Το παιδικό βιβλίο ως ιδιαιτερότητα οφείλει να είναι σύντομο, να έχει ήρωες παιδιά, να έχει πλοκή και περιπέτεια. Συνήθως υπάρχει ένα εμπόδιο στην πλοκή το οποίο ξεπερνιέται με την αλληλοβοήθεια των παιδιών, που φτάνουν στην λύση του με συνεργασία και αλληλοκατανόηση.

Το παιδικό βιβλίο βρίθεται εικόνων, συναισθημάτων, προτύπων του καλού και του κακού και σπανίως περιέχει θέματα βίας και σεξουαλικότητας.

Συχνά έχει στοιχεία φαντασίας ή δύο φανταστικούς κόσμους στους οποίους το παιδί περνάει, μέσω ενός μαγικού υλικού. Τα παιδιά θεωρούνται αγνά γιατί είναι έξω από την κοινωνία, προϊστορικά, προκοινωνικά, ενστικτώδη δημιουργήματα του άλογου, του πρωτόγονου, εύπλαστα λόγω αγνής φύσης.

Ως πρωταρχικό υλικό για μόρφωση παιδιών, ο μύθος διηγείται μια ιερή ιστορία, την σχετίζει με ένα γεγονός που έλαβε χώρα στον προϊστορικό χρόνο, τον μυθικό χρόνο του «ξεκινήματος», με άλλα λόγια. Ο μύθος είναι το μυστικό άνοιγμα μέσα από το οποίο οι ακατανίκητες ενέργειες του κόσμου συντελούν στην ανθρώπινη πολιτισμική (κουλτουριάρικη) λειτουργία. Θρησκεία, φιλοσοφίες, τέχνες κοινωνικές φόρμες του πρωταρχικού και ιστορικού ανθρώπου. Ανακαλύψεις, εφευρέσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας, τα όνειρα που συγχωνεύονται, εμπεριέχονται στο μαγικό δαχτυλίδι του μύθου.

Το όνειρο είναι ο προσωποποιημένος μύθος και ο μύθος είναι το αποπροσωποποιημένο όνειρο.

Τα σύμβολα της μυθολογίας είναι αυθόρμητες παραγωγές της ψυχής, και κάθε μια μυθολογία ζει μέσα στην άδολη, την δυνατή εικόνα της αθωότητας.

Η μυθολογία (σύμφωνα με τον Καμπέλ) παρέχει τα σύμβολα, τα οποία ωθούν το ανθρώπινο πνεύμα μπροστά, σε αντίθεση με αυτά που τείνουν να κρατούν την ανθρώπινη φύση δεμένη πίσω.

Τα παιδικά βιβλία μπορούν να καταγράψουν και να αντιμετωπίζουν τον φόβο του αποχωρισμού του παιδιού από τους γονείς του, την ανάγκη να δυναμώσει και να πατήσει στα πόδια του, να αντιμετωπίσει την ζωή με δύναμη, θάρρος, αξιοπρέπεια και έμπνευση.

Επίσης, πρέπει να αναφέρονται στα δεδομένα στοιχεία του καταναλωτισμού στις πόλεις αλλά και στις καταχρήσεις του, που μπορεί να οδηγήσουν σε παρακμή, το κλίμα ευδαιμονισμού που δημιουργείται από τους ψεύτικους κόσμους του σινεμά, των DVD και την αίσθηση του ανικανοποίητου και την αποτυχία που δημιουργείται στους νέους ύστερα από την συνεχή παρακολούθηση πλαστών παραδείσων.

Το παιδί βρίσκεται συχνά σε καθεστώς σύγχυσης λόγω πολλαπλών πληροφοριών που δέχεται και συχνά οχυρώνεται σε έναν κόσμο ατομικών παιχνιδιών (πόλη φανταστική). Απομονώνεται από τον έξω κόσμο, απομακρύνεται στα μοναχικά παιχνίδια και τα video games, αποσυντονίζεται και το μυαλό του γίνεται μαλθακό.

Ένα εξαιρετικό ποίημα του Roald Dahl για την επίδραση της τηλεόρασης στα παιδιά αναφέρει μεταξύ άλλων και τα εξής:

Σε κάθε σπίτι που έχουμε μπει, βλέπουμε τα παιδιά να κολλάνε στην οθόνη, να ξαπλώνουν, να γέρνουν και να ραχατεύουν μέχρι που τα μάτια τους να βγουν/πεταχθούν έξω (την προηγούμενη βδομάδα, στο σπίτι κάποιου φίλου είδαμε μια ντουζίνα ματιών στο πάτωμα).

Στέκονται και κοιτούν, κοιτούν και στέκονται.

Μέχρι που να υπνωτιστούν.

Μέχρι ολοκληρωτικά να μεθύσουν.

Μέχρι (εντελώς) να σοκαριστούν.

Ω ναι ξέρουμε, ότι αυτό τα κρατά ακίνητα, δεν σκαρφαλώνουν στο παράθυρο, δεν τσακώνονται ή κλωτσιούνται, ούτε παίζουν μπουνιές...

Μα κάθησες ποτέ να σκεφθείς;

Να αναρωτηθείς ακριβώς τί κάνει η τηλεόραση στο αγαπημένο σου παιδί;

Σκοτώνει την φαντασία του!

Κλειδώνει και φορτώνει το μυαλό του!

Κάνει ένα παιδί τόσο βαρετό και τυφλό, που δεν μπορεί πια να καταλάβει μια εικόνα φαντασίας, έναν μαγευτικό κόσμο!

Οι δυνάμεις του για σκέψεις σκοουριάζουν και παγώνουν!

Δεν μπορεί να σκεφτεί, μόνο βλέπει!

Πέραν αυτών, είναι σημαντικό να επαναπροσεγγισθεί η ιδέα της διαφορετικότητας του άλλου ως προς το παιδί και το περιβάλλον του.

Ομοφυλοφιλία, λεσβιακές τάσεις, ανδρόγυνη μορφή, πανκς, είναι νέες σεξουαλικές συμπεριφορές τις οποίες το παιδί πρέπει να συνηθίσει για να μπορέσει να ενταχθεί ομαλά στην κοινωνία και να μην σοκαριστεί. Ένα παιδί όντας μεγαλωμένο μέσα στην θάλαψη της οικογένειας με αγάπη, φροντίδα, προστασία, αγγλικά, γαλλικά και πιάνο μεγαλώνει σαν προγκηπόπουλο και όταν πια βγει έξω στον κόσμο καλείται να αντιμετωπίσει την Σκύλλα και τη Χάρυβδη. Το παιδικό βιβλίο οφείλει να προετοιμάζει το παιδί για την ρεαλιστική πραγματικότητα και να το εισάγει με ήπιο και υποψιασμένο τρόπο στην κοινωνία. Κίνδυνοι, άνθρωποι που επωφθαλμιούν, γνωριμίες ύποπτες. Το παιδί πρέπει να ξέρει από πριν τι γίνεται στην κοινωνία και να έχει τα κατάλληλα εφόδια για να αντιμετωπίσει τις νέες καταστάσεις με σύνεση, εξυπνάδα και ψυχραιμία.

Είναι σημαντικό επίσης να επανεξεταστεί το ζήτημα της μοναξιάς και της μοναχικότητας, οι καταστάσεις μελαγχολίας που δημιουργούνται από την απομόνωση των παιδιών στις μεγαλουπόλεις (μέσα στους τέσσερις τοίχους ενός σπιτιού): τα παιδιά σήμερα δεν κάνουν φίλους, δεν παίζουν στην αυλή, δεν γνωρίζουν τους διπλανούς στο σπίτι ούτε και οι γονείς και απομονώνονται μέσα στους τέσσερις τοίχους ενός σπιτιού χωρίς την ζωντανή επίδραση της φύσης και άλλων παιδιών, χωρίς την παρέα και την γειτονιά, τα παιδιά νοιώθουν απομονωμένα και στενάχωρα, ευνουχισμένα και βαρετά μαραζώνουν και κλείνονται στον εαυτό τους. Το παιδικό - εφηβικό βιβλίο οφείλει να τονώσει την τάση τους για δημιουργία και φιλία, την αγάπη τους για κοινωνικότητα με παραδείγματα ανάλογα μέσα από το βιβλίο. Παιδιά που παίζουν, κάνουν φίλους, κοινωνικοποιούνται.

Ας πάρουμε για παράδειγμα ένα κλασικό αγγλικό παιδικό βιβλίο «Τον άνεμο στις ιτιές». Τα ερωτήματα που οφείλουμε να θέσουμε είναι τα εξής:

Πώς έχει γραφεί το βιβλίο;

Ποιά είναι τα συναισθήματα που προκαλεί στον νεαρό αναγνώστη;

Ποιές εικόνες μένουν στο παιδικό μυαλό όταν το διαβάσει;

Είναι όντως και κατά πόσο είναι ένα βιβλίο για παιδιά;

Σύμφωνα με το Oxford Companion in Children's Literature είναι ένα από τα πλέον κλασικά βιβλία τη παιδικής λογοτεχνίας και ο Graham μπορεί να συγκριθεί μόνο με τον Lewis Carroll και τον George MacDonald (παραδείγματα) ως κλασικοί συγγραφείς παιδικών βιβλίων.

Συνεχίζεται